

Asia: VN/29126/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi valtioneuvoston asetuksiksi (teollisuuspäästädirektiivi)

Lausunnonantajan lausunto

Yhteenveto kommentteistanne hallituksen esitysluonnoksesta ja asetusluonnoksista lausuntokoosteen laatimista varten

Kemianteollisuus ry kiittää lausuntomahdollisuudesta ja toteaa yleisesti seuraavaa:

Teollisuuspäästädirektiivi on merkittävin eurooppalaisen teollisuuden ja suurmaatalouden päästöjä ohjaava direktiivi. Teollisuuspäästädirektiivi on myös yksi keskeisistä kemianteollisuuden laitoksien toimintaa ohjaavista direktiiveistä. Kemianteollisuus ry tukee direktiivin yleistä tavoitetta minimoida saastumisen vaikutukset ihmisten terveyteen ja ympäristöön vähentämällä suurista teollisuuslaitoksista ja eläinsuojista aiheutuvia päästöjä. Hallituksen esityksessä herää kuitenkin huoli hallinnollisen taakan lisääntymisestä saavutettuun ympäristöhyötyyn nähden, lupaedellytysten ja vaatimusten kohtuullisuudesta sekä turvallisuuteen liittyvien tietojen julkaisuvaatimuksista. Kemianteollisuus ry katsoo, että teollisuuspäästädirektiivin kansallinen täytäntöönpano on toteutettava yritysten toimintaedellytyksistä huolehtien. Kansallisessa toimeenpanossa on siksi tärkeää, että hallituksen esityksen myötä ei pakoteta tehottomia ympäristönsuojeluinvestointeja yrityksissä ja että mahdollistetaan syvä teollinen muutos laajasti sekä teollisuuden siirtymä pitkällä aikavälillä. Direktiiviä ei kansallisesti tule toimeenpanna tarpeettoman tiukasti vaan direktiivin mukaisesti kokonaisympäristöhyödyt ja kustannustehokkuus huomioiden.

Päästöraja-arvojen asettaminen

Päästöraja-arvojen asettamisen suhteen hallituksen esitystä on kauttaaltaan yhdenmukaistettava direktiivin kanssa. Sekä sisältökuvauksessa, perusteluissa, että pykälissä on selkeästi käytävä ilmi,

että päästöraja-arvojen asettamisen on perustuttava toiminnanharjoittajan BAT-päästötasojen koko vaihteluvälistä tekemään arviointiin, jossa analysoidaan mahdollisuutta saavuttaa BAT-päästötasojen vaihteluvälin tiukimmat vaatimukset ja osoitetaan paras kokonaistehokkuus, joka laitoksessa voidaan saavuttaa, ottaen huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset. Hallituksen esityksessä toiminnanharjoittajan arvion perustavanlaatuisen rooli päästötasojen pohjana on mielestämme esitetty direktiivissä tarkoitetun vastaisesti. Direktiivin mukaisesti myös teknistaloudellinen näkökulma on tuotava selkeästi osaksi kansallista toimeenpanoa.

Ympäristötehokkuus

Ympäristötehokkuusvaatimusten osalta on oltava selkeää, että kaikki ympäristötehokkuutta koskevat määritelmät ja vaatimukset koskevat laitoksen normaaleja toimintaolosuhteita. Tämä on tärkeää, sillä esimerkiksi resurssien ja veden käyttö ja jätteen synty saattaa joissain tilanteissa olla normaalista poikkeavaa.

Hallituksen esityksessä ympäristötehokkuudella tarkoitettaisiin materiaalin, energian tai veden kulutustasoihin, uudelleenkäyttöön sekä jätteen syntyyn liittyvää tehokkuutta. Tämä poikkeaa teollisuuspäästädirektiivin määritelmästä, jossa ympäristötehokkuudella tarkoitetaan “kulutustasoihin, materiaaleja sekä vesi- ja energiavaroja koskevaan resurssitehokkuuteen, materiaalien ja veden uudelleenkäyttöön sekä jätteen syntyyn liittyvää tehokkuutta.” Direktiivin mukainen määritelmä on näkemyksemme mukaan joustavampi ja kokonaisvaltaisempi tapa lähestyä ympäristötehokkuutta. Hallituksen esityksessä ympäristötehokkuuden sitominen veden käyttöön ja kulutukseen herättää vakavaa huolta esimerkiksi teollisen toiminnan kannalta kriittisen jäähdytysveden käytön mahdollisuuksista. Ympäristötehokkuuteen laajemmin ja erityisesti vesitehokkuuteen liittyvien määritelmien on mielestämme oltava direktiivin mukaisia, ilman kansallista lisää. Kansalliset tulkintaerot esimerkiksi direktiivin määritelmistä saattavat hankaloittaa ennakoitavuutta ja toimintaa myös tilanteissa, joissa toimijalla on samanlaisia laitoksia eri maissa, mutta direktiivin kansallinen tulkinta vaihtelee maiden välillä. Koska ympäristötehokkuuden myötä ympäristölupiin on tulossa uusia, tehokkuuteen liittyviä vaatimuksia, olisi 72 §:ssä selkeästi käytävä ilmi, että lupamääräyksiä asetettaessa ei kuitenkaan voitaisi asettaa rajoituksia teollisen toiminnan tuotantomäärille. Samankaltainen virke löytyy 8 § perusteluista.

Ympäristöjärjestelmä

Kemianteollisuus ry katsoo, että hallituksen esitykseen ei tule sisällyttää elementtejä, jotka ovat parhailaan Omnibus-käsittelyssä. Erityisesti ympäristöjärjestelmän osalta Omnibus luo

epävarmuutta: direktiivin mukaiset, vuoden 2027 kesään mennessä noudatettavat vaatimukset tulevat nopeasti ja aiheuttavat mahdollisesti tarpeetonta työtä ja kustannuksia sekä toiminnanharjoittajille että ympäristöjärjestelmän auditoijille. Kemianteollisuus ry katsoo, että tässä tilanteessa ympäristöjärjestelmän kansalliselle toimeenpanolle on voitava ottaa aikalisä, jotta kansallinen lainsäädäntö voidaan saattaa kerralla Omnibus-prosessin myötä päivittyvien vaatimusten mukaisiksi.

Mikäli direktiivin artiklaa kuitenkin kansallisesti tullaan tässä vaiheessa edistämään, on toiminnanharjoittajia pikaisesti ohjeistettava käytännön toteuttamisen osalta ja mahdollisista vaatimusten muutoksista niin, että pidetään huolta vaatimusten oikeasuhtaisuudesta, selkeydestä ja tasapuolisuudesta sekä vältetään mahdollisesti vääriä investointeja ja turhaa hallinnollista taakkaa.

Siirtymäsuunnitelma

Kemianteollisuus ry katsoo, että hallituksen esitykseen ei tule sisällyttää elementtejä, jotka ovat parhaillaan Omnibus-käsittelyssä. Siirtymäsuunnitelma on yksi näistä elementeistä. Mikäli kansallista toimeenpanoa kuitenkin tässä vaiheessa edistetään, on toiminnanharjoittajia pikaisesti ohjeistettava käytännön toteuttamisen osalta ja mahdolliset Omnibusin tuomat muutokset huomioiden. Hallituksen esitystä on tällöin myös täsmennettävä. Esityksessä esimerkiksi puuttuu direktiivin mukainen maininta siitä, että siirtymäsuunnitelma on viitteellinen, ja että siihen sisältyy tarvittaessa syvä teollinen muutos. Siirtymäsuunnitelman ja syvän teollisen muutoksen kokonaisuutta on tarkasteltava niin, että syvän teollisen muutoksen esittämisen tulee olla mahdollista myös jatkossa matalalla kynnyksellä, mikäli siirtymäsuunnitelmavaatimus poistuu Omnibusin myötä. Syvän teollisen muutoksen soveltamiskynnystä ei tule kansallisesti nostaa liian korkeaksi ja syvän teollisen muutoksen määritelmää on tulkittava direktiivin mukaisesti laajasti mahdollistavalla tavalla. Mikäli ympäristöjärjestelmävaatimukseen tulee Omnibusin myötä muutoksia, ja mikäli siirtymäsuunnitelmavaatimus poistuu kokonaan, on tärkeää, että viranomaispuolelta tiedotetaan selkeästi se, missä ja miten hankkeiden syvä teollinen muutos tulee kuvata.

Kommenttinne ympäristönsuojelulain pykäliin 5–67 § sekä niiden perusteluihin

53 § Parhaan käyttökelpoisen tekniikan arviointi

Kemianteollisuus ry katsoo, että 53 § toimeenpano tulee olla linjassa direktiivin kanssa niin, että muutokset kohdistetaan direktiivin soveltamisalan toimintoihin.

Kommenttinne ympäristönsuojelulain pykäliin 72–82 a § sekä niiden perusteluihin (7 luku Direktiivilaitoksen lupaharkinta)

72 §. Direktiivilaitoksia koskevat määritelmät

Pykälän perusteluissa on selkeyden vuoksi ilmaistava, että kaikki ympäristötehokkuutta koskevat määritelmät koskevat laitoksen normaaleja toimintaolosuhteita. Tämä on tärkeää, sillä esimerkiksi resurssien ja veden käyttö ja jätteen synty saattaa joissain tilanteissa olla normaalista poikkeavaa.

Hallituksen esityksessä ympäristötehokkuudella tarkoitettaisiin materiaalin, energian tai veden kulutustasoihin, uudelleenkäyttöön sekä jätteen syntyyn liittyvää tehokkuutta. Tämä poikkeaa teollisuuspäästädirektiivin määritelmästä, jossa ympäristötehokkuudella tarkoitetaan "kulutustasoihin, materiaaleja sekä vesi- ja energiavaroja koskevaan resurssitehokkuuteen, materiaalien ja veden uudelleenkäyttöön sekä jätteen syntyyn liittyvää tehokkuutta." Direktiivin mukainen määritelmä on näkemysemme mukaan joustavampi ja kokonaisvaltaisempi tapa lähestyä ympäristötehokkuutta. Hallituksen esityksessä ympäristötehokkuuden sitominen veden käyttöön ja kulutukseen herättää vakavaa huolta esimerkiksi teollisen toiminnan kannalta kriittisen jäähdytysveden käytön mahdollisuuksista. Ympäristötehokkuuteen laajemmin ja erityisesti vesitehokkuuteen liittyvien määritelmien on mielestämme oltava direktiivin mukaisia, ilman kansallista lisää. Kansalliset tulkintaerot esimerkiksi direktiivin määritelmistä saattavat hankaloittaa ennakoitavuutta ja toimintaa myös tilanteissa, joissa toimijalla on samanlaisia laitoksia eri maissa, mutta direktiivin kansallinen tulkinta vaihtelee maiden välillä. Koska ympäristötehokkuuden myötä ympäristölupiin on tulossa uusia, tehokkuuteen liittyviä vaatimuksia, olisi 72 §:ssä selkeästi käytävä ilmi, että lupamääräyksiä asetettaessa ei kuitenkaan voitaisi asettaa rajoituksia teollisen toiminnan tuotantomäärille. Samankaltainen virke löytyy 8 § perusteluista.

72 § perusteluissa todetaan, että syvää teollista muutosta ja uusia tekniikoita koskevia määritelmiä sovellettaisiin ainoastaan silloin, kun toiminnanharjoittaja haluaisi hyödyntää 81 c §:ssä tai 81 a §:ssä tarkoitettuja syvän teollisen muutoksen ja uusien tekniikoiden poikkeuksia toimialaa koskevien päätelmien julkaisun jälkeen. Syvä teollinen muutos on kuitenkin uudistetun teollisuuspäästädirektiivin mukaan ilmaistava tarvittaessa siirtymäsuunnitelmassa, ja sen toteuttamista varten laitoksen lupaan tulisi sisältyä kuvaus syvästä teollisesta muutoksesta. Syvä teollinen muutos on keskeinen osa teollisuuspäästädirektiivin kestävyteen ja kiertotalouteen siirtymisen tavoitetta, mahdollistaen tärkeää joustoa ja ennakoitavuutta puhtaasti siirtymän investointihankkeille. Kun ns. ympäristö-Omnibusin myötä ympäristöjärjestelmiin ja siirtymäsuunnitelmiin on ehdotettu muutoksia, ja kun hallituksen esityksen 81 c § viittaa nimenomaan laitoksen siirtymäsuunnitelmaan ja lupaan, on syvän teollisen muutoksen kokonaisuutta edelleen tarkasteltava lähemmin. Syvän teollisen muutoksen soveltamiskynnystä ei tule nostaa liian korkeaksi ja syvän teollisen muutoksen määritelmää on tulkittava direktiivin mukaisesti laajasti mahdollistavalla tavalla. Mikäli ympäristöjärjestelmävaatimukseen tulee Omnibusin myötä muutoksia, ja mikäli siirtymäsuunnitelmavaatimus poistuu kokonaan, on tärkeää, että viranomaispuolelta tiedotetaan selkeästi se, missä ja miten hankkeiden syvä teollinen muutos tulee kuvata.

74 a §. Ympäristöjärjestelmä

Ympäristöjärjestelmään on esitetty muutoksia ns. ympäristö-Omnibusin myötä. Kemianteollisuus ry katsoo, että hallituksen esitykseen ei tule sisällyttää elementtejä, jotka ovat parhailaan Omnibus-käsittelyssä.

Mikäli ympäristöjärjestelmä ja siihen liittyvät toimenpiteet kuitenkin toimeenpannaan kansallisesti jo tässä vaiheessa tietämättä mahdollisten tulevien muutosten muotoa ja vaikutuksia, on kansallisesta lisäsääntelystä pidättäytyttävä ja toiminnanharjoittajia pikaisesti ohjeistettava tilanteen tulkitsemiseen ja varautumiseen.

74 a § perusteluissa todetaan sivulla 27:

“Erityisen tarkastelun kohteena olisivat siis esimerkiksi aineet, jotka täyttävät syöpää aiheuttavien, perimää vaurioittavien ja lisääntymiselle vaarallisten aineiden luokituskriteerit, ja aineet, jotka ovat hitaasti hajoavia, biokertyviä ja myrkyllisiä. Lisäksi erityisen tarkastelun kohteena olisivat esimerkiksi aineet, joiden osalta on tieteellisiä todisteita todennäköisistä vakavista vaikutuksista ihmisten terveyteen tai ympäristöön. Tarkastelun kohteena eivät siis olisi ainoastaan aineet, jotka on lueteltu asetuksen liitteessä XIV.” Tämän kohdan tarkoitus jää epäselväksi eikä sitä nähdäksemme ole direktiivissä. Selkeyden vuoksi kyseinen kappale tulee poistaa.

74 a § perusteluiden toiseksi viimeisessä kappaleessa sivulla 28 todetaan: [...] “Toimenpiteillä tarkoitetaan myös ennaltaehkäiseviä ja korjaavia toimia. Ympäristöjärjestelmässä voitaisiin viitata muihin asiakirjoihin, jos ympäristöjärjestelmän osia (esimerkiksi tavoitteita) on kehitetty jonkin muun Euroopan unionin lainsäädännön mukaisesti ja ne ovat kyseisen säännöksen mukaisia.” Perusteluja on yhdenmukaistettava direktiivin kanssa. Direktiivissä toimenpiteisiin lukeutuu tarvittaessa korjaavat ja ennaltaehkäisevät toimenpiteet. Hallituksen esityksessä on jätetty “tarvittaessa” pois. Tämä tulee lisätä myös kansalliseen lakiin. Lisäksi direktiivin mukaisesti, jos ympäristöjärjestelmään sisällytettäviä osia, kuten tavoitteita, tehokkuusindikaattoreita tai toimenpiteitä, on jo kehitetty muun asiaa koskevan unionin lainsäädännön mukaisesti ja ne ovat tämän artiklan mukaisia, riittää, että ympäristöjärjestelmässä viitataan asiaankuuluviin asiakirjoihin. Toisin sanoen, mikäli ympäristöjärjestelmän osia on jo muualla, niitä ei tarvitsisi sisällyttää teollisuuspäästädirektiivin alaiseen ympäristöjärjestelmään, vaan viittaus niihin katsotaan riittäväksi. Olemassa oleviin ympäristöjärjestelmiin, kuten ISO 14001 tai EMAS, viittaamisen tulisi esimerkiksi riittää. 74 a § perustelua ja pykälää on edelleen täsmennettävä tältä osin.

Direktiivin mukaan ympäristöjärjestelmän tulee sisältää tavoitteet ja toimenpiteet, joilla “optimoidaan resurssien ja energian käyttöä ja veden uudelleenkäyttöä”. Hallituksen esityksessä

vastaava kohta kuuluu ”tehostetaan materiaalien, veden ja energian käyttöä sekä veden uudelleenkäyttöä”. Tältä osin näemme, että direktiivin mukainen optimointi on tuotava myös hallituksen esitykseen, koska se sallii kokonaisvaltaisemman lähestymistavan.

Direktiivin mukaan BAT-päätelmien vertailuarvot olisi otettava huomioon tärkeimpiin ympäristönäkökohtiin liittyvien tavoitteiden ja tehokkuusindikaattorien asettamisessa. Hallituksen esityksen mukaan päätelmissä asetetut vertailuarvot olisi sisällytettävä sellaisenaan järjestelmään. Hallituksen esitystä on tältäkin osin muutettava direktiivin mukaiseksi.

75 §. Päätelmien soveltaminen ympäristölupaharkinnassa

Pykälää ja sen perusteluja on yhdenmukaistettava direktiivin kanssa, sillä ehdotetussa muodossaan se luo merkittävää kansallista kiristystä direktiiviin nähden. Direktiivissä perustavanlaatuisessa roolissa oleva toiminnanharjoittajan arviointi ja analyysi BAT-päästötasojen vaihteluvälin tiukimpien vaatimusten saavuttamisen mahdollisuudesta on hallituksen esityksessä mielestämme esitetty tulkinnanvaraisemmin ja direktiivissä esitetyn vastaisesti. Direktiivin mukaisesti myös teknistaloudellinen näkökulma on tuotava selkeästi osaksi kansallista toimeenpanoa. Näin ollen hallituksen esitykseen pitäisi kauttaaltaan tuoda direktiivin muotoilu:

“Lisäksi säännöksen voimassa olevasta 1 momentista erotettaisiin uuteen 2 momenttiin vaatimus siitä, että ympäristöluvassa päästöille on vahvistettava tiukimmat päästöjen raja-arvot, jotka voidaan saavuttaa laitoksessa soveltamalla parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa, ottaen huomioon parhaaseen käytettävissä olevaan tekniikkaan liittyvien päästötasojen koko vaihteluvälin sen varmistamiseksi, että päästöt eivät normaalien toimintaolosuhteiden vallitessa ylitä BAT-päästötasoja, jotka on vahvistettu BAT-päätelmistä tehdyissä päätöksissä. Päästöjen raja-arvojen on perustuttava toiminnanharjoittajan BAT-päästötasojen koko vaihteluvälistä tekemään arviointiin, jossa analysoidaan mahdollisuutta saavuttaa BAT-päästötasojen vaihteluvälin tiukimmat vaatimukset ja osoitetaan paras kokonaistehokkuus, joka laitoksessa voidaan saavuttaa soveltamalla BAT-päätelmissä kuvattua parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa, ottaen huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset. Momentilla pantaisiin täytäntöön teollisuuspäästädirektiivin 15 artiklan 3 kohdan muutokset.”

75 § perusteluja ja pykälää on yhdenmukaistettava direktiivin kanssa myös vettä koskevien ympäristötehokkuuden raja-arvojen osalta. 75 § säädettäisiin hallituksen esityksen mukaan, että ympäristöluvassa olisi määrättävä ympäristötehokkuuden raja-arvot ”veden käytölle ja kulutukselle”. Tämä tulee ilmaista niin perusteluissa kuin pykälässäkin direktiivin muodossa eli ”vettä koskevat

ympäristötehokkuuden raja-arvot". Muuten riskinä voi olla esimerkiksi teolliselle toiminnalle kriittisen jäähdytysveden käytön rajoituksia. Jäähdytysveden käyttö on toiminnoissa kriittinen tekijä, joka on riippuvaista esimerkiksi meri- tai järiveden lämpötiloista, joihin toiminnanharjoittaja ei voi vaikuttaa. Näin ollen 75 § perusteluissa veden käyttö ja kulutus on korvattava direktiivin mukaisesti:

“Lisäksi ympäristöluvassa olisi määrättävä vettä koskevat ympäristötehokkuuden raja-arvot siten, että päätelmien vaihteluvälejä ei ylitetä laitoksen normaaleissa toimintaolosuhteissa ja otetaan huomioon toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena.”

Samoin 75 § on yhdenmukaistettava direktiivin kanssa niin, että toiminnanharjoittajan arvio, normaalit toimintaolosuhteet ja vettä koskevat ympäristötehokkuuden raja-arvot tuodaan direktiivin mukaisesti esiin. Näin ollen pykälään tuotaisiin seuraavat lisäykset ja muutokset:

"75 §

Päätelmien soveltaminen ympäristölupaharkinnassa

Direktiivilaitoksen päästöraja-arvojen, ympäristötehokkuuden raja-arvojen ja vaihteluvälien, tarkkailun ja muiden lupamääräysten on parhaan käyttökelpoisen tekniikan vaatimuksen toteuttamiseksi perustuttava päätelmiin.

Päästöille on ympäristöluvassa määrättävä tiukimmat mahdolliset päästöraja-arvot siten, että päästörajoja määrättäessä otetaan huomioon päätelmien päästötasojen koko vaihteluväli ja varmistetaan, että päätelmien päästötasoja ei ylitetä laitoksen normaaleissa toimintaolosuhteissa. Päästöjen raja-arvojen on perustuttava toiminnanharjoittajan BAT-päästötasojen koko vaihteluvälistä tekemään arviointiin, jossa analysoidaan mahdollisuutta saavuttaa BAT-päästötasojen vaihteluvälin tiukimmat vaatimukset ja osoitetaan paras kokonaistehokkuus, joka laitoksessa voidaan saavuttaa soveltamalla BAT-päätelmissä kuvattua parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa, ottaen huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset.

Jos päätelmissä ei ole ilmoitettu päästötasoja, luvassa on annettava tarpeelliset määräykset päätelmissä kuvattua parasta käyttökelpoista tekniikkaa vastaavan ympäristönsuojelun tason saavuttamiseksi. Jos päätelmissä ei ole kuvattu laitoksella käytettävää tekniikkaa, parhaan

käyttökelpoisen tekniikan arviointiin sovelletaan päästöraja-arvoja määrättäessä 53 §:ssä säädettyjä arviointiperusteita.

Ympäristöluvassa on määrättävä normaalien toimintaolosuhteiden osalta ympäristötehokkuuden vaihteluvälit siten, että päätelmien vaihteluvälejä ei ylitetä laitoksen normaaleissa toimintaolosuhteissa. Ympäristöluvassa on määrättävä normaalien toimintaolosuhteiden osalta ja mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset huomioon ottaen vettä koskevat ympäristötehokkuuden raja-arvot siten, että päätelmien vaihteluvälin ylärajaa ei ylitetä laitoksen normaaleissa toimintaolosuhteissa ja otetaan huomioon toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena. Energian ja materiaalin kulutukselle ja uudelleenkäytölle sekä syntyvän jätteen määrälle on ympäristöluvassa määrättävä normaalien toimintaolosuhteiden osalta viitteelliset ympäristötehokkuuden arvot niin, että arvot ovat päätelmien ympäristötehokkuuden vaihteluvälien mukaisia.

Jos päätelmissä ei ole kuvattu lupahakemuksessa tarkoitetun toiminnan tai tuotantomenetelmän tyyppiä tai niiden kaikkia ympäristövaikutuksia, lupamääräykset on tarpeellisilta osin annettava 53 §:n mukaisesti arvioidun parhaan käyttökelpoisen tekniikan perusteella. Toiminnanharjoittajaa on kuultava tämän momentin mukaan annettavista lupamääräyksistä, jos määräykset poikkeavat olennaisesti siitä, mitä hakija on hakemuksessaan esittänyt parhaasta käyttökelpoisesta tekniikasta, päästöjen rajoittamisesta ja tarkkailusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ympäristötehokkuudesta annettavista lupamääräyksistä."

77 §. Päästöraja-arvojen arviointi ja määrääminen

77§ perusteluja ja pykälää on yhdenmukaistettava direktiivin kanssa. Perusteluissa viitataan nyt virheellisesti päästötasojen vaihteluvälin alhaisimpaan lukuarvoon ja hallituksen esityksestä voi saada käsityksen, että kokonaisympäristövaikutusten huomioiminen olisi vaihtoehtoista. Edelleen on selkeästi tuotava esiin, että päästöraja-arvojen asettamisen on direktiivin mukaisesti perustuttava toiminnanharjoittajan tekemän arviointiin ja analyysiin mahdollisuudesta saavuttaa BAT-päästötasojen vaihteluvälin tiukimmat vaatimukset. 77 § perustelua ja pykälää on siten muutettava seuraavasti:

"Säännökseen lisättäisiin uusi 1 momentti, jossa säädettäisiin, että 75 §:n 2 momentin nojalla määrättävien päästöjen raja-arvojen asettamisen on perustuttava toiminnanharjoittajan BAT-päästötasojen koko vaihteluvälistä tekemään arviointiin, jossa analysoidaan mahdollisuutta saavuttaa BAT-päästötasojen vaihteluvälin tiukimmat vaatimukset ja osoitetaan paras

kokonaistehokkuus, joka laitoksessa voidaan saavuttaa soveltamalla BAT-päätelmissä kuvattua parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa, ottaen huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset. Toiminnanharjoittajan olisi esitettävä arviot 81 §:n mukaisen hakemuksen liitteenä. Momentti perustuisi teollisuus päästödirektiivin 15 artiklan 3 kohtaan. Säännöksen 2 momentti vastaisi voimassa olevan 1 momentin sisältöä ja 3 momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevaa 2 momenttia mutta säädösviittaukset tarkistettaisiin muutettuihin kohtiin.”

"77 §

Päästöraja-arvojen arviointi ja määrääminen

Edellä 75 §:n 2 momentin nojalla määrättävien päästöjen raja-arvojen asettamisen on perustuttava toiminnanharjoittajan BAT-päästötasojen koko vaihteluvälistä tekemään arviointiin, jossa analysoidaan mahdollisuutta saavuttaa BAT-päästötasojen vaihteluvälin tiukimmat vaatimukset ja osoitetaan paras kokonaistehokkuus, joka laitoksessa voidaan saavuttaa soveltamalla BAT-päätelmissä kuvattua parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa, ottaen huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset. Toiminnanharjoittajan on esitettävä arviot päästöraja-arvojen asettamista koskevan hakemuksen liitteenä.

Edellä 75 §:n 2 momentin nojalla määrättävät päästöraja-arvot on määrättävä samalle tai lyhyemmälle ajanjaksolle ja samojen vertailuolosuhteiden mukaisina kuin päästötasot.

Raja-arvot, ajanjaksot ja vertailuolosuhteet voidaan 2 momentista poiketen määrätä toisin, jos se on päästöjen tai tarkkailun luonteen vuoksi tarpeen. Toiminnanharjoittajan on ympäristöluvassa tarkemmin määrättävällä tavalla toimitettava valvontaviranomaiselle vähintään kerran vuodessa yhteenveto kyseisten päästöjen tarkkailun tuloksista samalta ajanjaksolta ja samojen vertailuolosuhteiden mukaisina kuin päästötasoissa."

81 b §. Siirtymäsuunnitelma

Kemianteollisuus ry katsoo, että hallituksen esitykseen ei tule sisällyttää elementtejä, jotka ovat parhaillaan Omnibus-käsittelyssä. Siirtymäsuunnitelma on yksi näistä. Mikäli kansallista toimeenpanoa kuitenkin tässä vaiheessa edistetään, on toiminnanharjoittajia pikaisesti ohjeistettava käytännön toteuttamisen osalta ja mahdolliset Omnibusin tuomat muutokset huomioiden.

81 b § sekä sen perusteluissa tulee käydä ilmi, että siirtymäsuunnitelma on viitteellinen ja että siihen sisältyy tarvittaessa syvä teollinen muutos. Syvän teollisen muutoksen kokonaisuutta olisi edelleen tarkasteltava ottaen huomioon, että ns. ympäristö-Omnibusissa on ehdotettu muutoksia ympäristöjärjestelmään ja siirtymäsuunnitelmavaatimuksen poistamista kokonaan. Syvän teollisen muutoksen esittämisen tulee olla mahdollista myös jatkossa ilman, että kansallinen soveltamiskynnys nousee liian korkeaksi tai tulkinta liian rajaavaksi.

Mikäli kansallista toimeenpanoa edistetään, on 81 b § yhdenmukaistettava direktiivin kanssa ja tuotava pykälään termit ”viitteellinen” sekä ”tarvittaessa syvä teollinen muutos”. Lisäksi olisi huomioitava direktiivin mukaisesti se, että saman toiminnanharjoittajan laitosten lisäksi yhteinen siirtymäsuunnitelma voidaan laatia myös laitoksille, jotka ovat samaan yritykseen kuuluvien eri toiminnanharjoittajien määräysvallassa samassa jäsenvaltiossa:

"81 b §

Siirtymäsuunnitelma

Toiminnanharjoittajan on sisällytettävä viitteellinen siirtymäsuunnitelma ympäristöjärjestelmään viimeistään 30. kesäkuuta 2030, jos laitos harjoittaa liitteen 1 taulukossa 1 kohdassa 1 alakohdissa a ja b sekä kohdissa 2, 3, 4, 5, 7 ja 8 tarkoitettua toimintaa. Siirtymäsuunnitelmassa on esitettävä tiedot siitä, miten laitos muuttuu vuosien 2030–2050 välisenä aikana, jotta saavutetaan kestävä, kiertotalouteen perustuva, ympäristötehokas ja ilmastoneutraali toiminta vuoteen 2050 mennessä, mukaan lukien tarvittaessa syvä teollinen muutos. Siirtymäsuunnitelma on auditoitava 74 c §:ssä tarkoitetulla tavalla viimeistään 30. kesäkuuta 2031 sen vahvistamiseksi, että se on teollisuuspäästädirektiivin 27 d artiklan 5 kohdan nojalla hyväksytyn Euroopan komission päätöksessä vahvistettujen vaatimusten mukainen.

Toiminnanharjoittajan on sisällytettävä siirtymäsuunnitelma ympäristöjärjestelmänsä muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista liitteen 1 taulukon 1 toiminnoista osana 80 §:ssä tarkoitettua luvan tarkistamista. Siirtymäsuunnitelmassa on esitettävä tiedot siitä, miten laitos muuttuu vuosien 2030–

2050 välisenä aikana, jotta saavutetaan kestävä, kiertotalouteen perustuva, ympäristötehokas ja ilmastoneutraali toiminta vuoteen 2050 mennessä. Siirtymäsuunnitelma on auditoitava 74 c §:ssä tarkoitetulla tavalla viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun toiminnanharjoittajan on noudatettava 81 §:n mukaan päivitetyn luvan vaatimuksia sen varmistamiseksi, että se on teollisuuspäästädirektiivin 27 d artiklan 5 kohdan nojalla hyväksytyn Euroopan komission päätöksessä vahvistettujen vaatimusten mukainen.

Saman toiminnanharjoittajan laitoksille ja laitoksille, jotka ovat samaan yritykseen kuuluvien eri toiminnanharjoittajien määräysvallassa samassa jäsenvaltiossa, voidaan laatia yhteinen siirtymäsuunnitelma. Jos siirtymäsuunnitelmien osia on jo laadittu muun Euroopan unionin lainsäädännön mukaisesti, siirtymäsuunnitelmassa voidaan viitata näihin.

Siirtymäsuunnitelma, sen päivitykset ja auditoinnin tulokset on julkaistava osana 74 b §:ssä tarkoitetun ympäristöjärjestelmän yhteenvetotietojen julkaisemista."

Kommenttinne ympäristönsuojelulain pykäliin 85 a–85 c § sekä niiden perusteluihin (tietopalvelut)

Hallituksen esitykseen sisältyy huomattavia tiedon julkisuuden lisääntymiseen liittyviä yksityiskohtia. On ehdottoman tärkeä varmistaa, että tiedon julkistamisvaatimukset eivät johda luottamuksellisen tai turvallisuuskriittisen tiedon julkaisemiseen.

Kommenttinne ympäristönsuojelulain pykäliin 110 a–110 e § sekä niiden perusteluihin (direktiivieläinsuojat)

-

Kommenttinne ympäristönsuojelulain pykäliin 123–212 § sekä niiden perusteluihin

-

Kommenttinne ympäristönsuojelulain pykälään 232 b § ja siirtymäsäännöksiin sekä niiden perusteluihin

Hallituksen esityksen mukaan olemassa oleviin laitoksiin sovellettaisiin useita uusia säännöksiä viimeistään 1.9.2036. Nämä säännökset koskevat seuranta- ja tarkkailumääräyksiä (62.2 §), viemäriin johdettavien jätevesien raja-arvoja (67.2 §), päästörajoja ja niiden asettamistapaa (75.2 ja 77.1 §) sekä lievempiä päästörajoja (78.2-6 §). Näitä säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin aiemmin, jos laitoksen lupaa muutetaan toiminnan olennaista muutosta koskevan 29 §:n perusteella, uusien päätelmien vuoksi 81 §:n perusteella tai 89 §:n perusteella lukuun ottamatta yksinomaan vakuutta koskevaa muutosta.

Hallituksen esitystä on täsmennettävä direktiivin mukaiseksi. Direktiivin mukaan uusien pykälien vaatimuksia sovelletaan uusien BAT-päätelmien julkaisun vuoksi (neljän vuoden määräaika, artikla 21.3). Tämän lisäksi vain tietyt lupamuutokset voivat laukaista soveltamisen. Direktiivin mukaan nämä lupamuutostilanteet koskevat olennaista muutosta (artikla 20.1) tai luvan muutosta ennakoimattomien päästöjen tai ympäristölaatumuutosten johdosta (artikla 21.5). Direktiivin mukaan

toiminnanharjoittajan aloitteesta tehtävät muut kuin olennaiset muutokset eivät laukaise näitä uusia vaatimuksia.

Kommenttine vaikutusarviointeihin (HE-luonnoksen luku 4.2 Pääasialliset vaikutukset)

Myös pääasiallisia vaikutuksia kuvaavaa lukua on muotoilujen osalta yhdenmukaistettava direktiivin kanssa niin, että päästöraja-arvoihin, ympäristötehokkuuteen ja ympäristöjärjestelmiä koskevat kirjaukset ovat direktiivin mukaisia. Kuten perusteluissa ja pykälissä, myös pääasiallisten vaikutusten osalta on tärkeä painottaa teknistaloudellista näkökulmaa, kokonaisympäristövaikutuksia ja toiminnanharjoittajan roolia. Alla sivukohtaisia huomioitamme:

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esityksessä todetaan sivulla 17: "Taloudelliset vaikutukset lisääntyisivät jonkin verran lupamenettelyyn liittyvien selvitysvelvoitteiden johdosta. Toiminnanharjoittajan tulisi jatkossa selvittää mahdollisuudet päästötasojen vaihteluvälin alhaisempien arvojen saavuttamiseksi ja esittää tiukin mahdollinen laitoksella saavutettavissa oleva päästötaaso. Alhaisempien arvojen osalta päätelmissä olisi jatkossa esitetty nykyistä yksityiskohtaisemmin miten alhaisimmat arvot olisivat saavutettavissa, joten selvitys voisi pääosin perustua näiden edellytysten täyttymisen arviointiin. Arviointeihin liittyvä kokonaisympäristövaikutusten arviointi olisi toiminnanharjoittajalle harkinnanvaraista, eikä sitä olisi tarpeen toteuttaa tilanteissa, joissa merkittäviä päästöjen vähentämisen ristikkäisvaikutuksia ei syntyisi." Kappaletta on yhdenmukaistettava direktiivin kanssa. Direktiivi ei puhu alhaisimmista arvoista vaan mahdollisuudesta saavuttaa BAT-päästötasojen vaihteluvälin tiukimmat vaatimukset. Tässä yhteydessä toiminnanharjoittajan analyysissä myös osoitetaan paras kokonaistehokkuus, joka laitoksessa voidaan saavuttaa soveltamalla BAT-päätelmissä kuvattua parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa, ottaen huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset. Näin ollen direktiivin mukaan mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset huomioidaan eikä jätetä harkinnanvaraiseksi kuten hallituksen esityksessä voi olla tulkittavissa.

Hallituksen esityksessä sivulla 19 todetaan: "Vedenkulutuksen vähentämisen ja uudelleenkäytön tavoitteet tulisikin harkita tarkasti ja välttää negatiivisia ristikkäisvaikutuksia, kuten kemikaalien käytön lisääntymistä." Koska kemikaalien käytön lisääntyminen ei itsessään välttämättä aiheuta negatiivisia ristikkäisvaikutuksia, on tämä arvottava sivulause poistettava.

4.2.3 Ympäristö- ja ilmastovaikutukset

Hallituksen esityksessä sivulla 21 todetaan: “Tiukempien mahdollisten päästötasojen vaihteluvälin päästörajojen asettaminen voi jossain määrin laitosten pienentää päästöjä ympäristöön. Samalla päästötasojen vaihteluvälistä on edelleen mahdollista poiketa silloin kun päästötasojen noudattaminen johtaisi kohtuuttomiin kustannuksiin verrattuna saavutettuihin ympäristöhyötyihin. Jos laitoksella käytössä olevan päästöjä vähennystekniikan johdosta on jo nykyisinkin selvästi alitettu vaihteluvälin ylärajan päästötaso, ei tiukimman mahdollisen päästöraja-arvon asettaminen välttämättä käytännössä vähennä päästöjä ympäristöön.” Esimerkiksi tästä johtuen kansallisessa toimeenpanossa olisi huomioitava ja mahdollistettava direktiivin sallimat joustot ja sen painottamat teknistaloudelliset näkökulmat, toiminnanharjoittajan rooli ja kokonaisympäristövaikutukset eikä kiristää kansallista tulkintaa niin, että tuloksena on kustannustehottomia ratkaisuja, joilla ei välttämättä ole päästöjä vähentävää vaikutusta.

Muut kommentit hallituksen esityksen yleisperusteluihin (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Hallituksen esityksessä sivulla 6 todetaan: “Päästörajojen asettamisen lähtökohdaksi asetettiin tiukimmat BAT-päätelmien mukaisilla tekniikoilla saavutettavat päästötasot, kuitenkin niin, että päästörajat eivät ylittäisi BAT-päästötasojen vaihteluväliä. Päästörajojen asettamista varten toiminnanharjoittaja laatii arvion mahdollisuuksista saavuttaa BAT-päästötasojen vaihteluvälin alaraja sekä tiukin mahdollinen laitoksella saavutettavissa oleva päästötaso. Lupamääräyksissä asetetaan myös BAT-päätelmien mukaiset sitovat ympäristötehokkuuden vaihteluvälit ja veden kulutuksen ja käytön raja-arvot, jos näitä on annettu BAT-päätelmissä.” Kappaletta on yhdenmukaistettava direktiivin kanssa. Päästöraja-arvojen on direktiivin mukaan perustuttava toiminnanharjoittajan arviointiin ja analyysiin kokonaistehokkuus ja mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset huomioiden. Direktiivissä ei myöskään puhuta veden kulutuksen ja käytön raja-arvoista, tämä on muutettava myös hallituksen esityksessä direktiivin mukaiseen muotoon.

Hallituksen esityksessä sivulla 7 todetaan: “Teollisuuslaitosten on laadittava siirtymäsuunnitelmat vuosille 2030–2050. Vaatimus ei koske eläinsuojia. Suunnitelman sisällöstä päätetään komission delegoidulla säädöksellä vuonna 2028. Energiaintensiivisen teollisuuden tulee toimittaa siirtymäsuunnitelmat kesäkuussa 2030 ja saattaa ne osaksi laitoksen ympäristöjärjestelmää vuoden 2031 loppuun mennessä. Muun teollisuuden siirtymäsuunnitelmat otetaan huomioon siinä vaiheessa, kun toimialan julkaistuja BAT-päätelmiä tulee noudattaa neljän vuoden määräajan päätyttyä.” Tässä olisi huomioitava mahdolliset ns. Ympäristö-Omnibusista aiheutuvat muutokset. Euroopan komissio antoi 10.12.2025 ehdotuksensa, jossa siirtymäsuunnitelmavaatimus poistetaan.

3.3 Päästöjen vähentäminen

Hallituksen esityksessä sivulla 10 todetaan: "Päätelmiä on noudatettava parhaan käyttökelpoisen tekniikan noudattamisen varmistamiseksi. Direktiivilaitoksen päästöraja-arvojen, tarkkailun ja muiden lupamääräysten on perustuttava päätelmiin. Laitoksen päästöraja-arvot on määrättävä niin, ettei päätelmissä kuvattuja enimmäispäästötasoja ylitetä laitoksen normaaleissa toimintaolosuhteissa. Direktiivilaitoksia koskevassa luvussa säädetään lisäksi päästötasoista poikkeamisesta. Voimassa olevan teollisuuspäästädirektiivin mukaan toimivaltaisen viranomaisen on asetettava laitoksen päästörajat päätelmien päästöjen vaihteluvälin mukaisesti. Päästötasoja lievempien raja-arvojen määrittämisen edellytyksenä on, että päästötasojen saavuttaminen johtaisi suhteettoman suuriin kustannuksiin ympäristöhyötyihin verrattuna (BAT-poikkeama)." Edelleen on korostettava yhdenmukaisuutta direktiivin kanssa ja tuotava esiin, että päästöraja-arvojen on direktiivin mukaan perustuttava toiminnanharjoittajan tekemään arvioon ja analyysiin.

4.1.3 Ympäristötehokkuus

Hallituksen esityksessä sivulla 14 todetaan: "Teollisuuspäästädirektiivin muutoksessa tuettiin ympäristötehokkuustavoitteita sisällyttämällä direktiiviin BAT-päätelmissä määriteltyjen ympäristötehokkuustasojen (BAT-AEPL) sitovampi käsittely ympäristöluvuissa. Direktiivi vaatii, että lupiin asetetaan ympäristötehokkuustasojen (BAT-AEPL) perusteella sitovat raja-arvot veden käytölle ja kulutukselle ja sitovat vaihteluvälit materiaalien ja energian kulutukselle, jos näitä on asetettu toimialaa koskevissa päätelmissä." Tätä on yhdenmukaistettava direktiivin kanssa. Direktiivissä ei käsitellä veden käyttöä ja kulutusta vaan sen mukaan asetetaan vettä koskevat ympäristötehokkuuden raja-arvot. Direktiivissä ei myöskään sitovammasta lupakäsittelystä vaan todetaan, että vaihteluvälien ylärajaa ei normaaleissa toimintaolosuhteissa ylitetä. Materiaalien ja energian osalta direktiivissä puhutaan viitteellisistä ympäristötehokkuuden arvoista eikä tätä tule kansallisesti kiristää.

4.1.4 Päästöjen vähentäminen

BAT-päästötasojen tiukempi soveltaminen

Hallituksen esityksen sivulla 15 todetaan: "Esityksessä ehdotetaan, että lupaviranomainen asettaa tiukimmat mahdolliset päästöjen raja-arvot, jotka voidaan saavuttaa soveltamalla parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa päästötasojen vaihteluvälillä. Nykyisin direktiivilaitosten ympäristöluvuissa sovelletaan Euroopan tasolla useimmiten BAT-päästötasojen ylärajaa päästöraja-arvojen asettamisessa. Muutoksen myötä päästöjen raja-arvojen on perustuttava toiminnanharjoittajan päästötasojen koko vaihteluvälistä tekemään arviointiin, jossa analysoidaan

mahdollisuus saavuttaa päästötasojen vaihteluvälin alhaisin lukuarvo ja osoitetaan tiukin mahdollinen päästötaso, joka laitoksella on mahdollista saavuttaa. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset.” Direktiivissä ei mainita alhaisimman lukuarvon saavuttamisen mahdollisuuden analysointia, vaan yleisemmin mahdollisuutta saavuttaa päästötasojen vaihteluvälin tiukimmat vaatimukset ja osoitetaan paras kokonaistehokkuus, joka laitoksessa voidaan saavuttaa soveltamalla BAT-päätelmissä kuvattua parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa, ottaen huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset. Arvioinnissa ei siis haeta yksittäistä lukuarvoa, ja siinä otetaan huomioon mahdolliset kokonaisympäristövaikutukset (eng. cross-media effects).

4.1.7 Siirtymäsäännökset

Hallituksen esityksessä sivulla 16 todetaan: “Esitys sisältää kattavat siirtymäsäännökset, joissa pääsääntönä on, että muutoksia sovelletaan vasta siinä vaiheessa, kun laitoksen ympäristölupa on tarpeen tarkistaa laitoksen pääasiallisen toiminnan päätelmien julkaisun johdosta tai lupaa on tarpeen tarkistaa muista syistä.” Direktiivissä pääsääntönä on, että olemassa olevan toiminnan muutoslupa laukaisee direktiivin tiettyjen pykälien soveltamisen vain siinä tapauksessa, että lupaa muutetaan direktiivin 20.1 tai 21.5. kohtien mukaan. Tästä syystä yllä olevaa kappaletta on muutettava niin, että se on yhdenmukainen direktiivin kanssa.

9 Voimaantulo

Hallituksen esityksessä sivulla 40 todetaan: “Siirtymäsäännöksen mukaan vaatimuksia noudatetaan siinä vaiheessa, kun komissio on julkaissut päätöksen direktiivilaitoksen pääasiallista toimintaa koskevista päätelmistä siten kuin lain 80 §:ssä on säädetty tai kun lupaa on päivitettävä muista syistä.” Direktiivissä pääsääntönä on, että olemassa olevan toiminnan muutoslupa laukaisee direktiivin tiettyjen pykälien soveltamisen vain siinä tapauksessa, että lupaa muutetaan direktiivin 20.1 tai 21.5. kohtien mukaan. Tästä syystä yllä olevaa kappaletta on muutettava niin, että se on yhdenmukainen direktiivin kanssa.

Kommenttinne ympäristönsuojelusta annettuun valtioneuvoston asetukseen ehdotettuihin muutoksiin

Yleistä

Syvä teollinen muutos puuttuu asetusehdotuksesta kokonaan. Direktiivin 27 e artiklan mukaan toimivaltainen viranomainen voi pidentää määräaika, johon mennessä laitoksen on noudatettava ajan tasalle saatettuja lupaehtoja enintään kahdeksaan vuoteen edellyttäen, että laitoksen lupa sisältää kuvauksen syvästä teollisesta muutoksesta.

Kommenttinne ehdotettuihin muihin asetusmuutoksiin: valtioneuvoston asetus suurten polttolaitosten päästöjen rajoittamisesta, valtioneuvoston asetus jätteen polttamisesta ja valtioneuvoston asetus titaanidioksidia tuottavien laitosten ympäristönsuojeluvaatimuksista

-

Menettely niiden kunnan ilmoitusmenettelyssä olevien eläinsuojien osalta, jotka jatkossa kuuluisivat teollisuuspäästädirektiivin soveltamisalaan: hallituksen esitysluonnoksessa on esitetty, kyseiset eläinsuojat siirtyisivät valtion lupamenettelyn piiriin, jolloin menettely olisi yhdenmukainen kaikille teollisuuspäästädirektiivin soveltamisalassa oleville eläinsuojille. Vaihtoehtoisena ratkaisuna voisi olla kyseisten eläinsuojien jääminen kunnan ilmoitusmenettelyn piiriin tai kaikkien direktiivin soveltamisalaan kuuluvien eläinsuojien siirtäminen valtion ilmoitusmenettelyn piiriin. Mikä olisi teidän kantanne asiaan ja perustelut kannallenne?

-

Dahlman Katarina
Kemianteollisuus ry